

Οικογενειακή διαμεσολάβηση για την ψυχική υγεία του παιδιού

Η συνήθης πορεία στις οικογενειακές διαφορές είναι η προσφυγή στα δικαστήρια. Ένας εναλλακτικός τρόπος εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών που σχετίζονται με το οικογενειακό δίκαιο είναι η οικογενειακή διαμεσολάβηση. «Η διαμεσολάβηση είναι θεσμός που καμία μπορεί να συνδράμει στην αποκλιμάκωση της πο-

λεμικής ανάμεσα στα μέρη που αντιδικούν» λέει για τη χρησιμότητα του θεσμού μιλώντας στην "Ε" ο δικηγόρος Καθαμάτος και διαπιστευμένος διαμεσολαβητής του υπουργείου Δικαιοσύνης **Γιώργος Παπαδόπουλος**. Και παρόλο που απέχει τόσο από τη συμβουλευτική ζευγαριών όσο και από την οικογενειακή θεραπεία, μπορεί να παραστεί -αν

αυτό κρίνεται απαραίτητο- και ειδικός ψυχικής υγείας.

Η **Μαριάννα Σουλήου**, ψυχολόγος - παιγνοθεραπεύτρια από το γραφείο "Πάνδωρον", λέει μάλιστα ότι "η οικογενειακή διαμεσολάβηση μοιάζει μονόδρομος, όταν στόχος του ζευγαριού είναι η προστασία της ψυχικής υγείας του παιδιού και η μέριμνα για τις δικές τους ανάγκες, ως γονείς".

Ρεπορτάζ
Νικολέττα Κοιλιβάρι

• Τι είναι η οικογενειακή διαμεσολάβηση; Ποιους αφορά;

Είναι, κατά κύριο λόγο, προφορική διαδικασία δίκως να κρατούνται πρακτικά. Με τον τρόπο αυτό, τα μέρη μπορούν να διαμορφώσουν μέσα σε κλίμα συνεργασίας μια κοινή συμφωνία, αποδεκτή και από τους δύο. Μέρη στην οικογενειακή διαμεσολάβηση μπορεί να είναι ζευγάρια που συνδυάζουν σοβαρές διαφορές και που έχουν συνδεθεί μεταξύ τους νόμιμα κατά το ελληνικό δίκαιο: είτε δηλαδή με γάμο πολιτικό ή θρησκευτικό είτε και με συμφωνητικό συμβίωσης, με παιδί ή και όχι. Επίσης, μπορούν να συμμετάσχουν στη διαδικασία (αν αυτό είναι απαραίτητο) επιστήμονες ψυχικής υγείας, πάντα με τη σύμφωνη γνώμη και την αποδοχή των συμμετεχόντων.

• Ποιες οικογενειακές διαφορές μπορούμε να επιλύσουμε;

Με την οικογενειακή διαμεσολάβηση μπορούν να ρυθμιστούν διάφορα θέματα, όπως η διάσταση, η επιθυμία για χωρισμό (διακοπή σχέσης). Δεν έχει σημασία αν το ζευγάρι μένει στην ίδια στέγη ή όχι. Λόγω του χαρακτήρα της διαδικασίας, η οικογενειακή διαμεσολάβηση είναι ιδανική για να ρυθμιστούν θέματα όπως η επιμέλεια των παιδιών, η επικοινωνία τους με τους γονείς που χωρίζουν, η επικοινωνία με τους παππούδες και τους λοιπούς κοινωνικούς συγγενείς, η διατροφή τους καθώς και η διατροφή του/της ατόμου, η καθημερινότητα των παιδιών και των διαδρομοποιήσεων που προκρίνουν ο/αυτήν, κλπ. Βέβαια, για την ίδια τη λύση του γάμου απαιτείται είτε δικαστική απόφαση (αν πρόκειται για κατ' ανάγκη διαφορά) είτε συμβολαιογραφική πράξη (αν γίνεται συναινετικά). Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι μπορούν να ρυθμιστούν και θέματα περιουσιακής φύσης που ταπεινίζουν το ζευγάρι: ακίνητα, κινητά, τυχόν λογαριασμοί κοινού, κλπ. Ακόμη κι αν υπάρχουν διαφορές για τον διαμορισμό τους, το περιβάλλον της οικογενειακής διαμεσολάβησης είναι ό,τι πιο ιδανικό για την επίλυση και την αντιμετώπιση απόψεων.

• Γιατί να επιλέξω την οικογενειακή διαμεσολάβηση; Τι μου προσφέρει;

Η οικογενειακή διαμεσολάβηση πραγματοποιείται με μια πρώτη κοινή συνεδρία όλων των εμπλεκόμενων σε αυτήν μερών (του ζευγαριού, των νομίμων τους παραστάτων, του/της διαμεσολαβητή) και στη συνέχεια, ο διαμεσολαβητής βλέπει ξεχωριστά το κάθε μέρος με τον νομικό του παραστάτη. Εκεί, στις κατ' ιδίαν συναντήσεις, ο κάθε σύζυγος (ή γονέας - αν υπάρχουν τέκνα) θα εκφράσει τους προβληματισμούς του, τις ανησυχίες του, δίκως να φωνάξει. Αυτό είναι θετικό λόγω του ασφαλισ-

Γιώργος Παπαδόπουλος
Δικηγόρος -
διαπιστευμένος διαμεσολαβητής

χαρακτήρα της διαμεσολάβησης.

Η διαμεσολάβηση επίσης είναι εκούσια: Τα μέρη ελεύθερα έρχονται στη διαδικασία κι ελεύθερα παραμένουν σ' αυτήν. Ας σημειώσουμε εδώ ότι στις οικογενειακές διαφορές (και σε κάποιες ακόμη περιπτώσεις που ορίζει ο νέος νόμος) υπάρχει υποχρέωση για μία πρώτη υποχρεωτική συνεδρία μεταξύ των μερών και του διαμεσολαβητή. Δεν πρόκειται για "υποχρεωτική διαμεσολάβηση" όπως λανθασμένα ακούγεται, αλλά μια συνεδρία ενημέρωσης, στην οποία ο διαμεσολαβητής ενημερώνει τα μέρη πρακτικά για τη διαδικασία της διαμεσολάβησης, τον τρόπο διεξαγωγής της και τα ευεργετήματα που μπορεί να σημαίνει η αποδοχή της ως δρόμο επίλυσης της διαφοράς τους. Είναι επιπρόσθετη διαδικασία εμπιστευτική: Όλοι οι συμμετέχοντες απαγορεύεται κατηγορηματικά να αποκαλύπτουν τα όσα διαδραματιστούν σ' αυτήν, συνεπώς υπάρχει απόρρητο. Σημαντικό να αναφέρουμε είναι ότι ο διαμεσολαβητής, όταν πραγματοποιήσει κατ' ιδίαν συναντήσεις, μεταφέρει στην άλλη πλευρά μόνον όσα τμήμα της πληροφόρησης εξουσιοδοτηθεί να μεταφέρει ρητά. Τίποτα λιγότερο, τίποτα περισσότερο.

• Έχει επιπλέον κόστος; Και σαν διαδικασία υ χρόνος απαιτεί;

Συγκριτικά με τη δικαστική οδό, η επιλογή της οικογενειακής διαμεσολάβησης είναι λιγότερο κοστοβόρα διαδικασία. Όχι μόνο γιατί εκθέτουν έξοδα που συνιστά κανείς στη δικαστική ενώπιον των δικαστηρίων, αλλά κυρίως λόγω του ερμητικού της χαρακτήρα. Στην οικογενειακή διαμεσολάβηση, τα μέρη μπαίνουν στην ουσία της διαφοράς τους και γίνεται προσπάθεια να βρουν λύσεις σε όσα περισσότερο προβληματιστικές γίνονται. Με την επιλογή της δικαστικής οδού αναθέτως, το κλίμα μεταξύ των αντιδικών μερών μπορεί πολύ εύκολο να μετατραπεί σε "παλιεμικό" με όποιες νομικές συνέπειες μπορεί αυτό να έχει. Εται λοιπόν, συγκριτικά με τη δικαστική οδό, η προσφυγή στην οικογενειακή διαμεσολάβηση είναι τα-

χύτατη διαδικασία (μπορεί να ολοκληρωθεί ακόμα και σε μερικές ώρες) αθήλα και οικονομικότερη. Μπορούν τα μέρη με μια διαμεσολάβηση να ρυθμίσουν διαφορετικά ζητήματα ποικίλης οικογενειακής φύσης και να τα ενσωματώσουν σε ένα συμφωνητικό.

• Ωστόσο, υπάρχουν φωνές που διαμαρτύρονται για τον περιορισμό της δικηγორικής ύλης. Η οικογενειακή διαμεσολάβηση υποκαθιστά τη δικαστική απόφαση;

Υπόρθε σημαντική μερίδα συναδέλφων δικηγόρων που θεωρούν ότι με τη διαμεσολάβηση απαμώνεται και περιορίζεται η δικηγორική ύλη. Κάτι τέτοιο, όμως, κατά την προσωπική μου γνώμη απέχει από την πραγματικότητα να πολλούς λόγους.

Πρώτον, η παρουσία των δικηγόρων ως νομίμων παραστάτων είναι υποχρεωτική στην σημαντικότερη πηλοσηπρία των υποθέσεων των μερών. Ο διαμεσολαβητής δεν βρίσκεται στη διαδικασία για να παρέχει νομικές συμβουλές στα μέρη. Αυτός είναι ο ρόλος των νομίμων τους παραστάτων. Αυτό συνεπάγεται ότι οι δικηγόροι κατευθύνουν, συμβουλεύουν αθήλα και βοηθούν τους εντολιές τους και στη διαδικασία της διαμεσολάβησης. Αρα, ότι μόνο δεν απομεινώνεται η δικηγორική ύλη, αλλά αναθέτως αυξάνεται.

Δεύτερον, η διαμεσολάβηση -όπως προέβλεπε- αποτελεί εναλλακτικό τρόπο επίλυσης διαφοράς. Αυτό σημαίνει ότι τα μέρη δεν χάνουν τον φυσικό τους δικαστή. Αν η διαδικασία της διαμεσολάβησης δεν οδηγήσει στην επίτευξη συμφωνίας (εδώ διατηρούνται και το ελεύθερο της συμμετοχής σ' αυτήν!), τότε τα μέρη μπορούν να συνεχίσουν με τους δικηγόρους τους στη δικαστική οδό.

Τρίτον, ακούγεται ότι απομεινώνεται η ουσία και ο ρόλος του δικηγόρου στη διαμεσολάβηση. Κάτι τέτοιο απέχει μακριά από την αλήθεια ουσία και τη φύση της διαδικασίας. Οι δικηγόροι, ως νομικοί παραστάτες των μερών τους, διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο στη διαδικασία και μετέχουν σ' αυτήν το ίδιο δυναμικά όπως και στη δικαστική οδό. Ας μην ξεχνάμε πάνω απ' όλα ότι η δικηγορία είναι λειτουργία κι αυτό μπορεί να διαδραματίσει καιρό ρόλο, όχι μόνο σε νομικό αλλά και σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο.

Τέταρτον, ακούγεται ότι ο διαμεσολαβητής "βγάζει δικαστική απόφαση". Κάτι τέτοιο δεν συνδρα ούτε με τον νόμο της διαμεσολάβησης ούτε και με την ουσία αυτής. Ο διαμεσολαβητής βρισκείται, κατά πρώτον, στη διαδικασία ώστε να υποδοθήσει τα μέρη να εντολιώσουν-διευκρινίσουν την ουσία και το αντικείμενο της διαφοράς τους και, κατά δεύτερον, να αποτυπώσουν σε γραπτή συμφωνία τα όσα συμφωνήσουν. Δεν αποφασίζει ο διαμεσολαβητής, λοιπόν, ούτε επιβάλλει λύσεις.

• Να ξεκαθαρίσουμε τι δεν είναι η οικογενειακή διαμεσολάβηση; Γιατί νομίζω δεν είναι ούτε προσπάθεια συμφιλίωσης, ούτε συμβουλευτική ζευγαριών, αλλά ούτε και οικογενειακή ψυχοθεραπεία.

Η διαφορά της ψυχοθεραπείας με τη διαμεσολάβηση είναι πως η ψυχοθεραπεία επεξεργάζεται βαθύτερα τα θέματα τα οποία προκύπτουν και χρειάζεται περισσότερο χρόνο για να αποκαλυφθούν παλιά τραύματα και για να γίνει η επουλωσή τους.

Η ψυχοθεραπεία βασίζεται στη θεραπευτική σχέση και οι διαδικασίες που λαμβάνονται μέρος είναι πολλές φορές αυνανείδτες.

• Η διαμεσολάβηση για την επίλυση των διαφορών έχει λιγότερο ψυχικό κόστος και βοηθά στη γεφύρωση των σχέσεων; Είναι δηλαδή και ζήτημα καλύτερου κλίματος και ψυχο-λογίας;

Είναι πολύ σημαντικό να τονιστεί πως σε πολλές περιπτώσεις οικογενειακής διαμεσολάβησης υπάρχουν και αντίθετα τέκνα. Παιδιά που βρίσκονται εν μέσω συγκρούσεων των γονέων τους δέχονται όλες τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχουν οι τσακωμοί, οι πελεκιές επθήσεις και το αρνητικό κλίμα που επικρατεί μέσα στο σπίτι.

Η σύγκρουση και η πιθανή αθήλα της οικογενειακής δομής, όπως για παράδειγμα γίνεται στο διαζύγιο, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα συναισθηματικές και συμπεριφορικές δυσκολίες στα παιδιά (λόγος, ξεσηπάσματα θυμού, πτώση ακολιής επίδοσης, διαταραχές ύπνου κλπ). Για αυτόν τον λόγο, η Αμερικανική Ψυχολογική Εταιρεία (APA), προτείνει την οικογενειακή διαμεσολάβηση ως εναλλακτική στις δικαστικές διαδικασίες, καθώς έχει βρεθεί πως αυτή μπορεί να ωφέλησει την συναισθηματική αναπόπηση, τις σχέσεις μεταξύ του

Μαριάννα Σουλήου
Ψυχολόγος -
παιγνοθεραπεύτρια

ζευγαριού και τις ανάγκες των παιδιών (Shaw, 2010).

Αν και το διαζύγιο είναι μια σημαντική αθήλα στη ζωή των παιδιών που συνήθως συνδραίνεται από αθήλας στο συναισθήμα και τη συμπεριφορά, έρευνες δείχνουν πως τα παιδιά προσαρμόζονται μέσα σε δύο χρόνια από την ημέρα του διαζυγίου. Από την αθήλα, παιδιά που παραμένουν σε συγκρουσιακές καταστάσεις για μεγάλο χρονικό διάστημα, όπως αυτό που συμβαίνει πολλές φορές στις δικαστικές διαμάχες, εμφανίζονται πολύ μεγαλύτερα προβλήματα συναισθηματικής και κοινωνικής φύσης (Kelly, 2005' 2012).

• Επομένως, τα παιδιά επωφελεύονται από τη διαδικασία αυτή;

Η οικογενειακή διαμεσολάβηση μοιάζει μονόδρομος όταν στόχος του ζευγαριού είναι η προστασία της ψυχικής υγείας του παιδιού και η μέριμνα των δικών τους αναγκών ως γονείς. Το παιδί όχι μόνο επωφελεύεται από τη βραχυπρόθεσμη διαδρομή που γίνεται σε ασφαλείς και ήρεμο κλίμα, αλλά γίνεται περισσότερο της εμπιστοσύνης των γονέων του που έχουν την ικανότητα να επιλύουν διαφορές χωρίς τον εξωτερικό αθήλα εντός δικαστηρίου και ασφαλείς, αθήλα έχοντας οι ίδιοι τον έλεγχο πάνω στην ζωή τους και μεριμνώντας για την αθήμια του παιδιού τους.